

ΕΡΙΧ ΜΑΡΙΑ ΡΕΜΑΡΚ

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΟΒΕΛΙΣΚΟΣ

Χρονικό μιας αργοπορημένης νιότης

ΕΠΙΜΕΤΡΟ: TILMAN WESTPHALEN

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΦΑΤΙΔΗΣ

Κ Ε Δ Ρ Ο Σ

Για τη μετάφραση του μυθιστορήματος *Ο μαύρος οβελίσκος* ο Γιάννης Καλιφατίδης βραβεύτηκε το 2019 με την υποτροφία λογοτεχνικής μετάφρασης, που χορηγείται κάθε χρόνο από το Υπουργείο Επιστημών και Πολιτισμού της Κάτω Σαξονίας (Ανόβερο).

Έριχ Μαρία Ρεμάρκ: *Ο μαύρος οβελίσκος*
Τίτλος πρωτοτύπου:
Erich Maria Remarque: *Der schwarze Obelisk*

ISBN 978-960-04-5043-9

Μετάφραση: Γιάννης Καλιφατίδης
Επίμετρο: Tilman Westphalen
Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-διόρθωση: Παναγιώτα Κασβίκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© 1956 by New York University, successor-in-interest to the literary rights
of *The Estate of the Late Paulette Goddard Remarque*

© Για την έκδοση στα ελληνικά, Εκδόσεις Κέδρος Α.Ε., 2019

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Μη μου βάλετε τις φωνές όταν με ακούσετε να μιλώ για τις παλιές εποχές. Ο κόσμος στέκει κάτω από το θαμπό φως μιας νέας Αποκάλυψης. Ακόμη πλανιέται στον αέρα η ταγκίλα του αίματος, μαζί με τη σκόνη από τα ερείπια της τελευταίας καταστροφής. Και όμως, τα εργαστήρια και οι φάμπρικες έχουν ξαναρχίσει να δουλεύουν νυχθημερόν στο όνομα της ειρήνης, εφευρίσκοντας νέα όπλα που μπορούν να τινάξουν στον αέρα ολόκληρο τον πλανήτη.

Παγκόσμια ειρήνη! Ποτέ δεν συζητήθηκε περισσότερο και ποτέ δεν έγιναν γι' αυτήν τόσο λίγα όσο στην εποχή μας· ποτέ δεν υπήρξαν τόσοι ψευδοπροφήτες, τόσα ψέματα, τόσοι θάνατοι, τόση καταστροφή ή τόσα δάκρυα όσα στον αιώνα μας, τον εικοστό αιώνα, τον αιώνα της προόδου, της τεχνολογίας, του πολιτισμού, της μαζικής κουλτούρας και της μαζικής ανθρωποσφαγής.

Μη μου βάλετε, λοιπόν, τις φωνές αν γυρίσω για λίγο στα θρυλικά εκείνα χρόνια, όταν η ελπίδα κυμάτιζε ακόμη από πάνω μας σαν σημαία, κι εμείς πιστεύαμε σε ύποπτες αξίες, όπως ανθρωπιά, δικαιοσύνη, ανοχή, όταν πιστεύαμε ότι *ένας* παγκόσμιος πόλεμος φτάνει και περισσεύει για να βάλει μυαλό μια γενιά.

1 Το γραφείο του οίκου ταφικών μνημείων Χάινριχ Κρολ & Υιοί λούζεται στο φως του ήλιου. Είναι Απρίλιος του 1923 και οι πωλήσεις πηγαίνουν περίφημα. Η άνοιξη στάθηκε γενναιόδωρη μαζί μας – κάναμε χρυσές δουλειές. Κι όμως, μέρα με την ημέρα, φτωχαίνουμε ολοένα και περισσότερο. Αλλά τι να κάνουμε; Ο θάνατος είναι αμείλικτος και αναπόφευκτος. Από την άλλη, για να παρηγορηθεί το ανθρώπινο πένθος, χρειάζεται μνήματα από μάρμαρο ή ψαμμίτη. Αν μάλιστα οι τύψεις είναι πολλές ή η κληρονομιά μεγάλη, περιουσίες ολόκληρες ξοδεύονται για ένα πανάκριβο μνημείο από μαύρο σουηδικό γρανίτη καλογουλισμένο απ' όλες τις μεριές. Το φθινόπωρο και η άνοιξη είναι αληθινή ευλογία για τους επιχειρηματίες που πλουτίζουν από το πένθος των άλλων, μιας και ο θάνατος χτυπάει περισσότερες πόρτες τότε παρά το καλοκαίρι και τον χειμώνα· το φθινόπωρο οι χυμοί της ζωής στερεύουν, ενώ την άνοιξη ξυπνούν και ξεχύνονται να ξεζουμίσουν το εξαντλημένο κορμί, όπως ένα χοντρό φτιλί λιώνει το λιανό κερί. Τουλάχιστον, αυτή την εξήγηση δίνει ο πιο δαιμόνιος συνεργάτης μας, ο Λίμπερμαν, νεκροθάφτης στο δημοτικό νεκροταφείο – αν μη τι άλλο, αυτός ξέρει! Στα ογδόντα χρόνια της ζωής του έχει θάψει χιλιάδες νεκρούς. Με την προμήθεια που τσεπώνει από τους μαρμαράδες, κατάφερε μάλιστα να αγοράσει ολόκληρο σπίτι πλάι στο ποτάμι, με κήπο και ιχθυοτροφείο για πέστρφες. Όπως και να το κάνουμε, η δουλειά του τον έμαθε να φιλοσοφεί τη ζωή, προπάντων όταν έχει πει ένα δυο ποτηράκια παραπάνω. Μονάχα ένα πράγμα σιχαίνεται – το κρεματόριο της πόλης. Αθέμιτος ανταγωνισμός. Ούτε κι εμείς το βλέπουμε με καλό μάτι. Τι κέρδος να βγάλεις από μια τεφροδόχο;

Κοιτάζω το ρολόι. Κοντεύει μεσημέρι. Είναι Σάββατο και, όπου να 'ναι, λέω να σχολάσω. Σκεπάζω με το λαμαρινένιο κάλυμμα τη γραφομηχανή, μεταφέρω τον πολύγραφο Presto πίσω από την κουρτίνα, τακτοποιώ τα πέτρινα δείγματα και βγάζω από το διάλυμα για

το φιξάρισμα τις φωτογραφίες με τα ηρώα των πεσόντων και τους περίτεχνους στολισμούς των τάφων. Εκτός από υπεύθυνος διαφήμισης, σχεδιαστής και λογιστής της εταιρίας, εδώ κι έναν χρόνο κρατάω ολομόναχος το γραφείο. Και να σκεφτεί κανείς ότι δεν είμαι καν του επαγγέλματος.

Με μεγάλη λαχτάρα βγάζω από το συρτάρι ένα μαύρο βραζιλιάνικο πούρο. Μου το έδωσε το πρωί ο πλασιέ της WMF για να με καλοπιάσει και να μου πασάρει μια παρτίδα μπρούντζινα στεφάνια. Επομένως, ούτε λόγος για την ποιότητα του πούρου. Ψάχνω για σπίρτα αλλά, ως συνήθως, κάπου έχουν παραπέσει. Για καλή μου τύχη, η φωτιά κουφοκαίει ακόμα στη σόμπα. Τυλίγω σε ρολό ένα δεκάμαρκο, το χώνω στη θράκα να αρπάξει και ανάβω το πούρο. Εδώ που τα λέμε, η σόμπα δεν χρειάζεται να ανάβει Απρίλιο μήνα. Είναι απλώς ένα εμπορικό κόλπο του Γκέοργκ Κρολ, του δαιμόνιου εργοδότη μου, για να αυξήσει τις πωλήσεις. Πιστεύει ότι σε στιγμές πένθους ο κόσμος ξοδεύει τα χρήματά του με μεγαλύτερη ευκολία όταν ζεσταίνεται παρά όταν ξεπαγιάζει. Όταν το πένθος δεν σου παγώνει μονάχα την ψυχή αλλά και τα πόδια, δύσκολα βάζεις το χέρι βαθιά στην τσέπη. Αντίθετα, η ζέστη ξεπαγώνει τις καρδιές και ανοίγει τα πορτοφόλια. Να γιατί το γραφείο μας είναι πάντοτε φούρνος! Μάλιστα έχουμε δασκαλέψει τους αντιπροσώπους μας να μην κλείνουν ποτέ συμφωνίες στο νεκροταφείο, μες στο κρύο ή στη βροχή, παρά μονάχα στη θαλπωρή του γραφείου και, ει δυνατόν, όταν ο πελάτης είναι χορτάτος. Το πένθος, το κρύο και η πείνα είναι κακοί σύμβουλοι στις εμπορικές συναλλαγές.

Πετάω στη σόμπα ό,τι έχει απομείνει από το δεκάμαρκο και σηκώνομαι. Την ίδια στιγμή ακούω ένα παράθυρο να ανοίγει στο αντικρινό σπίτι. Δεν χρειάζεται να κοιτάξω για να καταλάβω τι τρέχει. Σκύβω με προσοχή πάνω από το τραπέζι, σαν να είχα τάχα κάτι να κάνω στη γραφομηχανή, ενώ συγχρόνως ρίχνω κλεφτές ματιές σε ένα καθρεφτάκι γυρισμένο έτσι ώστε να βλέπω το επίμαχο παράθυρο. Είναι, όπως πάντα, η Λίζα, η γυναίκα του Βάτσεκ, του χασάπη. Στέκεται εκεί ολόγυμνη, χασμουριέται και τεντώνεται. Όλα δείχνουν ότι μόλις ξύπνησε. Ο δρόμος μας είναι παλιός και στενός. Η Λίζα

ξέρει καλά ότι όσο μπορεί να μας δει εκείνη, άλλο τόσο μπορούμε να τη δούμε κι εμείς. Γι' αυτό άλλωστε στέκεται στο παράθυρο. Ξαφνικά κάνει έναν μορφασμό, ανοίγει το τεράστιο στόμα της και σκάει στα γέλια φανερώνοντας όλα της τα δόντια, ενώ δείχνει με το δάχτυλο το καθρεφτάκι. Το ξετρύπωσε με τα γερακίσια της μάτια. Να πάρει ο διάολος, με πήρε χαμπάρι! Παρ' όλα αυτά, παριστάνω τον αθώο και γλιστρώ στο βάθος του δωματίου, τυλιγμένος σε ένα σύννεφο καπνού. Λίγο αργότερα επιστρέφω. Με την άκρη του ματιού μου, τσακώνω τη Λίζα να χαμογελάει κοροϊδευτικά. Κοιτάζω έξω στον δρόμο και κουνάω το χέρι σαν να χαιρετάω κάποιον περαστικό. Για να γίνω πιο πειστικός, στέλνω κι ένα φιλί στον αέρα. Η Λίζα πέφτει στην παγίδα. Όλο περιέργεια, σκύβει να δει ποιος περνάει από κάτω. Φυσικά, δεν είναι κανείς. Σειρά μου να σκάσω ένα σαρκαστικό χαμόγελο! Η Λίζα φέρνει το δάχτυλο στον κρόταφο, το στριφογυρίζει τσατισμένη, σαν να μου λέει ότι μου 'χει σαλέψει, και φεύγει από το παράθυρο.

Ελικρινά δεν έχω ιδέα γιατί παίζω όλη αυτή την κωμωδία. Η Λίζα είναι αυτό που λέμε γυναικάρα με τα όλα της. Ξέρω ένα σωρό άντρες που θα πλήρωναν ευχαρίστως κάμποσα εκατομμύρια για να απολαμβάνουν κάθε πρωί ένα τέτοιο θέαμα. Για να πω την αλήθεια, μήπως κι εγώ δεν το απολαμβάνω; Από την άλλη, όμως, μου τη δίνει στα νεύρα αυτή η αρχιτεμπέλα, που δεν σηκώνεται από το κρεβάτι αν δεν μεσημεριάσει! Μου τη δίνει να τη βλέπω τόσο ξεδιάντροπα σίγουρη για τα κάλλη της και για την αναστάτωση που προκαλεί στους γύρω της. Ούτε που της περνάει από το μυαλό ότι μπορεί κάποιος να μη θέλει να τη ρίξει από την πρώτη κιόλας στιγμή στο κρεβάτι. Αν και, κατά βάθος, δεν δίνει δεκάρα. Στέκεται στο παράθυρο, με τα μαύρα της μαλλιά κομμένα αφέλεια, τη μυτούλα ανασηκωμένη όλο αναίδεια, και κουνάει πέρα δώθε τα αλαβάστρινα στήθη της, όπως κάνει μια θεία όταν κουνάει την κουδουνίστρα στο ανίψι της. Με την ίδια ευκολία θα τα κούναγε κι αν ήταν μπαλόνια. Καρφί δεν της καίγεται που είναι γυμνή και μοστράρει τα στήθη της. Απλώς χαίρεται που είναι ζωντανή και που όλοι οι άντρες είναι ξετρελαμένοι μαζί της. Σύντομα, όμως, το ξεχνάει και πέφτει με τα μούτρα στο κολατσιό

της, αφήνοντας τον Βάτσεκ να μακελεύει παλιάλογα στα σφαγεία της πόλης.

Η Λίζα ξαναβγαίνει στο παράθυρο. Έχει κοτσάρει ένα ψεύτικο μουστάκι και χαίρεται για το καλαμπούρι της σαν μικρό παιδί. Ύστερα σηκώνει το χέρι και χαιρετάει στρατιωτικά κατά τη μεριά του γερο-Κνοπφ, που μένει στη διπλανή πόρτα. Την αθεόφοβη! Την έχω ικανή να κοροϊδεύει στα μούτρα τον απόστρατο αρχιλοχία. Μετά, όμως, θυμάμαι ότι το μοναδικό παράθυρο στο υπνοδωμάτιο του Κνοπφ βλέπει στην αυλή, και όχι στον δρόμο. Άλλωστε η Λίζα είναι αρκετά ξύπνια, για να ξέρει ότι δεν τη βλέπει κανείς από τα γειτονικά σπίτια.

Ξάφνου, οι καμπάνες από την εκκλησία της Παναγίας, στο τέλος του δρομάκου, αρχίζουν να σημαίνουν σαν μανιασμένες. Οι χτύποι αντηχούν σαν να πέφτουν από τον ουρανό καταμεσής στο δωμάτιο. Την ίδια στιγμή βλέπω το φαλακρό κεφάλι του αφεντικού μου να περνάει σαν πεπόνη-φάντασμα μπροστά από το άλλο παράθυρο του γραφείου, που κοιτάζει στην αυλή. Η Λίζα κάνει μια άξεστη χειρονομία και κλείνει το παράθυρο. Τέλος καλό, όλα καλά! Για άλλη μία φορά υπέμεινα με καρτερία τους καθημερινούς πειρασμούς του αγίου Αντωνίου.

Ο Γκέοργκ Κρολ είναι δεν είναι σαράντα χρονών, αλλά η φαλάκρα του γυαλίζει από τώρα σαν τον διάδρομο του μπούλινγκ στο εξοχικό κέντρο του Μπολ. Γυαλίζει από τότε που τον ξέρω, κοντά πέντε χρόνια, από τότε που υπηρετούσαμε μαζί στο ίδιο σύνταγμα. Όταν ήμασταν στα χαρακώματα, είχε δοθεί ειδική διαταγή να μη βγάζει το κράνος του, ακόμα και όταν επικρατούσε ηρεμία στο μέτωπο, μιας και η φαλάκρα του γινόταν εύκολα στόχος και έβαζε μέχρι και τον πιο πειθαρχημένο εχθρό στον πειρασμό να του ρίξει με το όπλο για να εξακριβώσει αν ήταν πράγματι φαλάκρα ή μια τεράστια μπίλια του μπιλιάρδου.

Χτυπάω προσοχή και αναφέρομαι:

«Γενικό επιτελείο Κρολ & Υιοί! Μονάδα παρακολούθησης του εχθρού. Ύποπτες κινήσεις στρατευμάτων στον τομέα Βάτσεκ».

«Καλώς!» λέει ο Γκέοργκ. «Η Λίζα κατά την πρωινή της γυμναστική. Ημιανάπαυση, υποδεκανέα Μπόντμερ! Και γιατί, παρακαλώ, δεν φροντίζετε να φοράτε το πρωί παρωπίδες, σαν τα αλόγα των τυμπαριστών στην μπάντα του ιππικού; Πώς αλλιώς θα διαφυλάξετε τον ενάρετο χαρακτήρα σας; Δεν ξέρετε ποια είναι τα τρία πολυτιμότερα αγαθά στη ζωή;»

«Πού να ξέρω, κύριε εισαγγελέα; Βλέπετε, ακόμη αναρωτιέμαι τι σόι πράγμα είναι η ζωή».

«Αρετή, αγαθοσύνη και νιότη», απαντιθμεί με επίσημο τόνο ο Γκέοργκ. «Άπαξ και τα χάσεις, τα 'χασες για πάντα! Και τι είναι πιο ανυπόφορο απ' την άχρηστη εμπειρία, το γήρας και τη μαραμμένη ευφυΐα;»

«Η φτώχεια, η αρρώστια και η μοναξιά», λέω και στέκομαι ανάπαυση. «Δεν είναι παρά διαφορετικές λέξεις για την εμπειρία, το γήρας και την κακώς εννοούμενη ευφυΐα.»

Ο Γκέοργκ μου αρπάζει από τα χείλη το πούρο, το περιεργάζεται για λίγο και αποφαίνεται με ύφος συλλέκτη που εξετάζει μια πεταλούδα:

«Λάφυρο από τα χυτήρια της WMF!»

Βγάζει από την τσέπη του μια περίτεχνη χρυσοκόκκινη πίπα από σηπιόλιθο, κιτρινωμένη από τη χρήση, στερεώνει στην άκρη της το βραζιλιάνικο πούρο μου και αρχίζει να το καπνίζει.

«Δεν διαμαρτύρομαι για την επίταξη του πούρου», λέω. «Είναι ωμή βία, αλλά μήπως η ευγένεια περισσεύει από κανέναν πρώην υπαξιωματικό; Πες μου, όμως, τι τη θες την πίπα; Δεν έχω δα και σύφιλη.»

«Ούτε κι εγώ είμαι αδελφή.»

«Γκέοργκ», του λέω, «στον πόλεμο έτρωγες με το κουτάλι μου την μπιζελόσουνπα που έκλεβα από την κουζίνα. Φύλαγα το κουτάλι μες στις βρώμικες αρβύλες μου, χωρίς να το πλένω ποτέ.»

Ο Γκέοργκ παρατηρεί τη στάχτη του πούρου. Είναι λευκή σαν το χιόνι.

«Ο πόλεμος έχει τελειώσει εδώ και τεσσεράμισι χρόνια», μου υπενθυμίζει με δασκαλιστικό ύφος. «Εκείνη την εποχή, η απόλυτη φρίκη μας έκανε ανθρώπους. Σήμερα, το ξεδιάντροπο κυνήγι των

επίγειων αγαθών μας έχει μετατρέψει και πάλι σε ληστές. Για να το κρύψουμε, χρειάζεται να παριστάνουμε τους καλότροπους. Αλήθεια, δεν σου βρίσκεται άλλο πούρο; Η WMF δεν τοιγκουνεύεται τα πούρα όταν θέλει να καλοπιάνει τους πελάτες της».

Βγάζω από το συρτάρι το άλλο πούρο και του το δίνω.

«Απ' ό,τι φαίνεται, όλο και σε κάτι χρησιμεύουν η ευφυΐα, η εμπειρία και το γήρας», λέω.

Εκείνος σκάει ένα ψεύτικο χαμόγελο και μου βάζει στο χέρι ένα πακέτο, απ' όπου λείπουν έξι τοιγάρα.

«Τι άλλα νέα;» με ρωτάει.

«Τίποτε. Ούτε ένας πελάτης για δείγμα. Παρ' όλα αυτά, χρειάζομαι επειγόντως αύξηση».

«Πάλι; Χθες δεν σου 'δωσα;»

«Όχι χθες. Σήμερα το πρωί στις εννιά. Οχτώ ψφορχιλιάρικα. Σήμερα το πρωί στις εννιά είχαν ακόμα κάποια αξία. Εν τω μεταξύ, όμως, ανακοινώθηκε η νέα τιμή του δολαρίου. Κι έτσι, τώρα πια, όχι για γραβάτα δεν φτάνουν, αλλά ούτε για μια μπουκάλια παλιόκρασο. Μα εγώ χρειάζομαι γραβάτα».

«Δηλαδή, πού έφτασε το δολάριο;»

«Το μεσημέρι σκαρφάλωσε στα τριάντα έξι χιλιάδες μάρκα. Ενώ το πρωί ήταν ακόμα στα τριάντα χιλιάρικα».

Ο Γκέοργκ Κρολ παρατηρεί το πούρο του.

«Τριάντα έξι χιλιάδες! Ούτε τα κουνέλια δεν ζευγαρώνουν τόσο γρήγορα. Πού θα πάει αυτή η κατάσταση;»

«Σε μια γενική χρεοκοπία, στρατάρχα μου», αποκρίνομαι. «Μέχρι τότε, όμως, πρέπει να ζήσουμε. Έφερές χρήματα;»

«Μόνο ένα γεμάτο βαλιτσάκι, για σήμερα και αύριο. Χιλιάρικα, δεκαχίλιαρα, ακόμα και μερικές δεσμίδες απ' τα παλιά, αγαπημένα μας κατοστάρικα. Γύρω στα δύομισι κιλά χαρτονομίσματα. Ο πληθωρισμός καλπάζει πλέον τόσο γρήγορα, που η κεντρική τράπεζα δεν προλαβαίνει να τυπώνει χρήμα. Τα νέα χαρτονομίσματα των εκατό χιλιάδων δεν έχουν ούτε δέκα μέρες στην κυκλοφορία! Και βάζω στοίχημα ότι πολύ σύντομα θα κόψουμε και χαρτονομίσματα του ενός εκατομμυρίου. Αναρωτιέμαι πότε θα τυπώσουμε δισεκατομμύρια...»

«Σε μερικούς μήνες, αν συνεχιστεί έτσι η κατάσταση».

«Θεέ μου!» αναστενάζει ο Γκέοργκ. «Πού πήγαν οι ευτυχισμένες μέρες του 1922, τότε που η τιμή του δολαρίου σκαρφάλωσε μέσα σ' έναν χρόνο από τα διακόσια πενήντα μάρκα στις δέκα χιλιάδες; Για να μη μιλήσουμε για το 1921, όταν η ισοτιμία δεν ξεπέρασε το τριακόσια τοις εκατό».

Κοιτάζω από το παράθυρο που βλέπει στον δρόμο. Η Λίζα έχει φορέσει μια μεταξωτή ρόμπα με παπαγάλους. Έχει κρεμάσει έναν καθρέφτη στο πόμολο του παραθύρου και βουρτσίζει τη χαιτή της.

«Για δεξ!» λέω με πικρία. «Σαν τα πετεινά του ουρανού... Δεν σπέρνουν, δεν θερίζουν, μα ο επουράνιος Πατέρας τα ταΐζει και τα φροντίζει. Πού την κονόμησε τη ρόμπα; Χθες δεν την είχε. Μιλάμε για μετάξι με το μέτρο! Κι εγώ να μην έχω λεφτά ούτε για μια γραβάτα».

Ο Γκέοργκ κρυφογελάει.

«Εσύ είσαι θύμα των καιρών. Αντίθετα, η Λίζα αρμενίζει με τα πανιά όρτσα στον άνεμο του γερμανικού πληθωρισμού. Είναι η Ωραία Ελένη των κομπιναδόρων. Άδικα περιμένεις να πλουτίσεις απ' τις ταφόπλακες, γιόκα μου. Γιατί δεν δοκιμάζεις την τύχη σου πουλώντας ρέγγες ή αγοράζοντας μετοχές, σαν τον φίλο σου τον Βίλι;»

«Επειδή είμαι ένας ρομαντικός φιλόσοφος και παραμένω πιστός στις ταφόπλακες. Λοιπόν, τι θα γίνει με την αύξηση; Ακόμα και οι φιλόσοφοι χρειάζονται κάνα φράγκο για την γκαρνταρόμπα τους».

«Δεν μπορείς ν' αναβάλεις γι' αύριο την αγορά της γραβάτας;»

«Αύριο είναι Κυριακή. Και τη χρειάζομαι αύριο».

Ο Γκέοργκ φέρνει από το χολ τη βαλίτσα με τα χρήματα. Χώνει μέσα το χέρι του και μου πετάει δύο δεσμίδες.

«Φτάνουν;»

Βλέπω ότι τα περισσότερα είναι κατοστάρικα.

«Δώσ' μου άλλο ένα μισόκιλο! Ολόκληρο σπίτι έχω να ταπετσάρω με τα παλιόχαρτα», λέω χαριτολογώντας. «Αυτά δεν είναι ούτε πέντε χιλιάρικα. Τόσα ρίχνουν στο παγκάρι της εκκλησίας οι καθολικοί μαυραγορίτες, και ντρέπονται κιόλας για την τοιγκουνιά τους».

Ο Γκέοργκ ξύνει τη φαλάκρα του – μια αταβιστική χειρονομία, που δεν σημαίνει τίποτε. Ύστερα μου δίνει άλλη μία δεσμίδα.

«Ευτυχώς αύριο είναι Κυριακή», λέει. «Δεν θα χρειαστεί ν' ασχοληθούμε με την τιμή του δολαρίου. Μία μέρα την εβδομάδα ο πληθωρισμός μένει στάσιμος. Αυτό μάλλον δεν το 'χε σκεφτεί ο Θεός όταν όρισε την Κυριακή αργία».

«Και μ' εμάς τι τρέχει;» ρωτάω. «Πάμε για φούντο ή πλέουμε στα πελάγη της ευημερίας;»

Ο Γκέοργκ τραβάει μια βαθιά ρουφηξιά από την πίπα του.

«Και ποιος μπορεί να είναι πια σίγουρος για τον εαυτό του στη Γερμανία; Ούτε καν ένας τρανός βιομήχανος σαν τον Χούγκο Στίνες! Όσοι είχαν οικονομίες καταστράφηκαν – εργάτες, μισθωτοί, μικροεπιχειρηματίες, και μάλιστα χωρίς να το καταλάβουν. Χρυσές δουλειές κάνουν μονάχα όσοι έχουν συνάλλαγμα, μετοχές ή περιουσιακά στοιχεία. Επομένως, ελπίζω ν' απάντησα στην ερώτησή σου».

«Περιουσιακά στοιχεία!» Κοιτάζω έξω στον κήπο, εκεί όπου βρίσκεται όλο μας το εμπόρευμα. «Η αλήθεια είναι ότι δεν μας έχουν μείνει και πάρα πολλά. Από ψαμμίτη, μπρούντζο και σίδηρο κάτι γίνεται, αλλά κοντεύουμε να ξεμεινουμε από μάρμαρο και γρανίτη. Μα ακόμα κι αυτά, τα πουλάει ο αδελφός σου με ζημιά. Το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να σταματήσουμε τις πωλήσεις, έχω άδικο;»

Ο Γκέοργκ δεν χρειάζεται ν' απαντήσει.

Εκείνη τη στιγμή ακούγεται απεξω το κουδούνι ενός ποδηλάτου. Από τα βαριά βήματα στα παλιά σκαλοπάτια και από τον επίμονο βήχα, καταλαβαίνω πως είναι ο Χάινριχ Κρολ ο νεότερος, το προβληματικό παιδί της επιχείρησης και συνιδιοκτήτης της εταιρίας, ένας κοντόχοντρος άντρας με μουστάκι άγριο σαν άχυρο. Το ριγέ παντελόνι του είναι σκονιομένο, τα μπατζάκια δεμένα με πιάστρες γύρω από τους αστραγάλους. Κοιτάζει με αποδοκιμασία τον Γκέοργκ κι εμένα. Στα μάτια του, είμαστε δύο γραφιάδες που κοπροσκυλιάζουν όλη μέρα, ενώ εκείνος είναι άνθρωπος της δράσης, φορτωμένος με όλες τις εξωτερικές δουλειές. Και, πράγματι, δουλεύει χωρίς να κουράζεται ποτέ. Κάθε πρωί, με το χάραμα, πηγαίνει στον σιδηροδρομικό σταθμό, φορτώνει το ποδήλατό του στο τρένο και παίρνει σβάρνα

ακόμα και τα πιο απόμερα χωριά αν μάθει από τους αντιπροσώπους μας, τους νεκροθάφτες ή τους δασκάλους, ότι κάποιος έχει πεθάνει. Και η αλήθεια είναι ότι έχει τον τρόπο του να τα καταφέρνει. Το πάχος του εμπνέει εμπιστοσύνη – γι' αυτό και φροντίζει να το διατηρεί πίνοντας πρωί και βράδυ. Οι χωρικοί προτιμούν τους κοντόχοντρους από τους ξερακιανούς, που μοιάζουν να πεθαίνουν της πείνας. Όσο για το κοστούμι του, αυτό κι αν τον ανεβάζει στα μάτια τους! Δεν φοράει μαύρη ρεντικότα, όπως οι άνθρωποι του Σταινμάγερ, του ενός από τους δύο ανταγωνιστές μας, ούτε μπλε κοστούμι, όπως οι πλασιέ του οίκου Χόλμαν & Κλοτς – το ένα παραείναι χτυπητό, το άλλο ψυχρό και αδιάφορο. Ο Χάινριχ Κρολ φοράει το κοστούμακι του, ριγέ παντελόνι και σκούρο σακάκι, με παλιομοδίτικο σκληρό κολάρο και μουντή, πένθιμη γραβάτα. Πάνε δύο χρόνια από τότε που παρήγγειλε το κοστούμι. Τότε είχε αναρωτηθεί για μια στιγμή αν ένα φράκο με ουρά θα ήταν άραγε πιο κατάλληλο, αλλά ευθύς απέρριψε την ιδέα κρίνοντας ότι παραείναι κοντός. Και, πράγματι, έκανε τη σωστή επιλογή. Άλλωστε, ακόμα κι ο Ναπολέον θα έδειχνε γελοίος με φράκο. Με την τωρινή του εμφάνιση, ο Χάινριχ Κρολ φαντάζει σαν ένας μικρόσωμος ρεσεψιονίστ στον οίκο του Θεού – ό,τι πρέπει για να πάνε καλά οι δουλειές. Οι ποδηλατικές πιάστρες γύρω από τους αστραγάλους προσθέτουν στο σύνολο μια νότα απλότητας. Εξάλλου, στη χρυσή εποχή του αυτοκινήτου, κάποιος που κυκλοφορεί με ποδήλατο δίνει την εντύπωση ότι πουλάει φθηνότερα τηνπραμάτεια του.

Ο Χάινριχ βγάζει το καπέλο του και σκουπίζει με το μαντίλι του το μέτωπο. Όχι πως έχει ιδρώσει, μιας κι έξω κάνει αρκετή δροσιά. Απλώς θέλει να μας δείξει πως εκείνος σκοτώνεται στη δουλειά, ενώ εμείς χασομεράμε όλη τη μέρα στο γραφείο.

«Πούλησα ένα μνημείο», λέει με προσποιητή μετριοφροσύνη, αν και στην πραγματικότητα ακούγεται σαν να πανηγυρίζει για τον θρίαμβό του.

«Ποιο; Το μνημείο με τον μικρό μαρμάρينو σταυρό;» ρωτάω με προσμονή.

«Όχι, το μεγάλο», αποκρίνεται ακόμα πιο αδιάφορα και με κοιτάζει επίμονα.